

**ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-СОЦІОНОМІСТІВ:
ВЕКТОР ПРАВОЗАХИСТУ ДИТИНСТВА**

Ярослав Кічук

докт. пед. наук, професор

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

За сучасних умов життєдіяльності українського соціуму особливого значення набуває становлення спеціалістів-соціономістів як суб'єктів правозахисної діяльності. Така площина розуміння усієї сукупності викликів сьогодення обумовлена поглибленням процесів гуманізації, духовності, гуманітаризації, що відбуваються в суспільстві. Сформованість у майбутніх фахівців соціально-професійної позиції сприяє розвитку їх професійної мобільності вже на етапі професіоналізації, тобто в умовах вищої школи.

Сучасні філософи (зокрема, І. Василенко) розглядають професійну мобільність особистості як «суб'єктивну змінність», що сприяє відкритості фахівця до вимог і суспільства, і професії та полегшує перебіг творчих процесів, які «виводять» його у площину самовдосконалення, конструювання нової об'єктивної реальності. Тому стає зрозумілим, що особливо важливою передумовою професійної мобільності є сформованість у студентів соціально-професійної позиції.

Аналіз наукових джерел, де відображені змістові, структурно-функціональні, процесуальні та поведінкові аспекти проблеми соціально-професійної позиції (К. Бондаревська, С. Вершловський, Н. Гузій, О. Киричук, І. Торбенко, Н. Шуркова та ін.), створює наукове уявлення про змістове наповнення ключових понять «життєва позиція» (Т. Мальковська), «світоглядна позиція» (Л. Красовська), «педагогічна позиція» (В. Сластьонін), «громадянська позиція» (О. Алексєєва) та ін.). Як засвідчують довідкові джерела, позиція (з лат. – положення), це те, що стосується оцінки, зокрема, особистістю певного явища, події, факту, поведінкової дії та обумовлене оцінними судженнями або її ставленням. Психологи (зокрема, К. Абульханова-Славська) розводять такі близькі поняття як «сенс», «концепція життя» та поняття «життєва позиція»; в останньому віддзеркалюється вже віднайдений особистістю характер реалізації її ідеалів. Інші дослідники (зокрема, Г. Андрєєва) розглядають як рядоположні поняття «статус» і «позиція» особистості, де контекстом виступає структура діяльнісних відносин групи. Якщо внести уточнення у змістове наповнення поняття «соціально-професійна позиція», то, враховуючи результати фундаментальних досліджень науковців (зокрема, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, Л. Сочень), в ньому виокремлюють три аспекти: особистісний

(узагальнено – «цінності»), діяльнісний (узагальнено – «компетентність») та комунікативний, де розрізняють і суб'єкт-суб'єктні типи відношень – «актуалізація», і суб'єкт-об'єктні типи відношень – «управління» [2, с. 27].

Майбутні фахівці соціономічних професій (де домінує, за Е. Клімовим, підсистема «людина-людина») мають особливе соціально-професійне призначення. Наприклад, соціальний педагог репрезентує «професію захисту», тобто соціально-професійна позиція цього фахівця передбачає і на рівні «особистості», і на рівні «діяльності», і на рівні «спілкування» реалізацію ним правоохоронних, правозахисних функцій. З метою формування у майбутніх соціальних педагогів відповідної соціально-професійної позиції підвищена увага приділена, по-перше, засвоєнню студентами концепцій, конструктивних підходів щодо реалізації прав людини у контексті ідей демократичної освіти; по-друге, інтерактивним технологіям опанування навчального курсу «Права людини» в ракурсі вимог програми «Європейська ініціатива в галузі демократії і прав людини» та національної освітньої програми «Розуміємо права людини»; по-третє, практично-орієнтовним заходам безпосередньо в молодіжній аудиторії. Щодо останнього, то вже вироблено фахівцями соціально-педагогічну стратегію за такою логікою: права людини – це стандарти; це цінності; це механізм захисту; права людини існують без «обов'язків людини»; «такі права маю не лише я, а й усі інші»; це – обов'язок держави; права людини – недискримінація; йдеться про те, що немає правильних вирішень у всіх життєвих ситуаціях, бо виникають нові сфери життя [1, с. 14-19].

Дбаючи про більш системне забезпечення процесу формування означеної здатності у студентів, які набувають у вищій школі соціономічні професії, зауважимо принаймні на двох обставинах. Насамперед про спільне і розбіжне поняття «правозахисна» і «правореалізаційна» діяльність.

По-перше, ці види діяльності є специфічними формами активного ставлення студента до соціально-педагогічної дійсності, мають усвідомлений характер, оскільки в них простежується і мета, і засіб, і результат та сам процес діяльності. Отже, йдеться про свідому зміну й перетворення, про спрямовану активність суб'єкта означених видів діяльності. По-друге, виходячи із намагання в умовах університетської підготовки студента забезпечити його здатність організувати правозахисну і правореалізаційну діяльність, слід враховувати існуючі у цьому відношенні методологічні орієнтири. Зокрема, розуміння процесу організації діяльності як впорядкування цієї діяльності у цілісну систему з чітко визначеними характеристиками, логічною структурою (суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат діяльності) та самим процесом її здійснення через етапність. По-третє, врахування провідних особливостей кожного із означених видів діяльності. Так, у правозахисній діяльності базовою характеристикою виступає здатність студента приймати

обґрунтовані законодавчими нормами професійні рішення, підґрунтям яких є його готовність орієнтуватися у правових явищах – основі вчинення дій, спрямованих на встановлення і захист правових відносин. Якщо ж йдеться про правореалізаційну діяльність, то в ній домінантною є здатність майбутнього фахівця встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, накопичуючи при цьому досвід розв'язання правових проблем, що містять соціально-педагогічні ситуації.

Правозахисна і правореалізаційна види діяльності майбутнього соціального педагога обумовлені такими його функціональними сферами, як охоронно-захисна і попереджувально-профілактична. Реалізація цих функцій вимагає від фахівця компетентного втручання.

Досвід викладання у вищій школі циклу правових навчальних дисциплін переконує у доречності розширення спектру елективних курсів. Зокрема, в умовах бакалавріату доцільно запровадити елективний курс «Основи прав дітей та молоді», де одними з ключових є два змістові модулі: «Сучасна дитина як суб'єкт права» та «Продуктивні моделі правоохоронної і правозахисної діяльності фахівця соціономічної сфери». Для студентів, які набувають освітній ступінь магістра, має соціально-педагогічний сенс запровадити елективний навчальний курс «Сучасні інноваційні технології забезпечення прав дітей та молоді», де базового значення, як засвідчує практика, варто надати таким змістовим модулям, як-от: «Технології соціального партнерства у правовій підтримці дітей «групи ризику» та «Соціально-правова робота із дітьми, які мають особливі освітні потреби: інноваційні вітчизняні та зарубіжні технології».

Отже, дбаючи про розвиток професійної мобільності як особистісно-професійної якості, що має в основі сформовану у студентів соціально-професійну позицію, доцільно належну увагу приділяти усвідомленню ними самоцінності дитинства та здатності до його правового захисту.

Література:

1. Мурашкевич О., Черних О. Коротко про права людини // Соціальний педагог. – 2016. – № 4. – С. 14-19.
2. Торбенко І. Соціально-професійна позиція майбутніх фахівців юридичних спеціальностей: навч. пос. – Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2013. – 76 с.